

The background of the entire image is a photograph of a library shelf. The top half shows the spines of several Chinese books, with the title '二十四史' (Twenty-Four Histories) and '宋史' (Song History) visible in vertical columns. The bottom half shows the spines of Arabic books, featuring intricate gold and red geometric patterns. Two semi-transparent dark blue text boxes are overlaid on the right side of the image.

WAAR WETENSCHAP WOONT

WERKKAMERS VAN LEIDSE WETENSCHAPPERS
GESPECIALISEERD IN NIET-WESTERSE TALEN EN CULTUREN

TEKST: BIRTE KRISTIANSEN

FOTO'S: PETER GROENEWEGEN, KUNO JANSEN, MEVON DE JONG,
KEES DE JONG, ROOS KOOLE, MARCEL SCHIKHOF

WAAR WETENSCHAP WOONT

Werkkamers van Leidse wetenschappers gespecialiseerd in niet-westerse talen en culturen

TEKST: BIRTE KRISTIANSEN

FOTO'S: PETER GROENEWEGEN, KUNO JANSEN, MEVON DE JONG, KEES DE JONG, ROOS KOOLE, MARCEL SCHIKHOF

INLEIDING: EINDE VAN EEN TIJDPERK

Enkele jaren geleden besloot de Universiteit Leiden dat de gebouwen aan en rond de Witte Singel (Het Witte Singel-Doelen-complex) toe waren aan een grondige renovatie. Dit project is al enige jaren bezig en zal ook nog een aantal jaren duren; voor de Matthias de Vrieshof, het centrale gebouw in deze tentoonstelling, wordt momenteel een oplevering in 2029 verwacht.

De renovatie startte in 2019 bij het Arsenaal, een historisch monument uit 1808–1809 dat oorspronkelijk gebouwd werd, met steun van Lodewijk Napoleon, als kazerne en wapenopslag. In recente decennia huisvestte het opleidingen in (verre) Oosterse talen, o.a. Japans, Koreaans en Chinees. Tijdens de verbouwing verhuisden de onderzoekers die zich bezighielden met deze gebieden naar de Matthias de Vrieshof, een in 1982 opgeleverd gebouw (ontworpen door Joop van der Stigt), dat later aan de beurt zou komen voor renovatie.

Door die verhuizing kwam ineens een groot deel van de niet-westerse talen die bestudeerd worden in Leiden onder één dak en werd de Matthias de Vrieshof - van binnen althans - misschien wel een van de meest kleurrijke, wonderlijke plekken van Leiden. Die culturele rijkdom bleef echter voor de buitenwereld goed verborgen. Wie langs de Witte Singel liep, zou het gebouw waarschijnlijk geen blik waardig keuren. En ook de donkere gangen binnen met rijen gesloten donkerbruine deuren boden weinig zicht op de kleine kennisecosystemen die zich achter elke deur schuilhielden.

Pas toen het gebouw volledig leeg moest voor renovatie, werd die wereld zichtbaar. Op initiatief van hoogleraar Arabisch Petra Sijpesteijn, werkzaam bij het Leiden Institute for Area Studies (LIAS), legde de Leidse Amateur Fotografen Vereniging (LAFV) de kantoren vast: ongepolijst en ongecensureerd. De stapeltjes boeken die niet mee mochten verhuizen lagen al klaar, naast objecten die wél mee mochten, recent afgenomen tentamens, documentatie voor de wetenschappelijke artikelen waar men aan werkte en allerlei persoonlijke items. De organisatie van het project lag bij Kuno Jansen (LAFV) en Birte Kristiansen (LIAS).

EEN VERANDERENDE ACADEMISCHE CULTUUR

In het gebouw hing een duidelijke “einde van een tijdperk”-sfeer. Niet zozeer vanwege het verdwijnen van de wat stoffige kantoren, gedomineerd door grijze betonstenen en donkerbruin hout in jaren 80-stijl, maar vanwege de nieuwe visie op werken die de maat en indeling van de nieuwe kantoren zou bepalen: minder fysieke boeken, meer digitale kennis, gedeelde werkplekken en minder persoonlijke inrichting.

Voor sommige onderzoekers was dit geen probleem; hun werk speelt zich al grotendeels in de digitale wereld af. Anderen blijven afhankelijk van fysieke collecties, zeker in kleinere vakgebieden waar digitalisering achterblijft, maar voor die diversiteit in werken was weinig ruimte in het nieuwe kantoorontwerp. De lange rijen boeken, maar ook de uiteenlopende objecten – variërend van serieuze onderzoeksobjecten tot plastic prullaria die men, al dan niet cadeau gekregen, had meegenomen van alle verre reizen, de stapels papieren, soms heel ordelijk, soms wachtend op ordening – zouden niet terugkeren in de nieuwe kantoren. Het kantoor van de toekomst zou worden gekenmerkt door een leeg bureau en een prominente laptop.

Uiteindelijk is gebleken dat er ook in de nieuwe kantoren nog ruimte is voor een vleugje huiselijkheid. Maar deels is de toekomstvisie wel werkelijkheid geworden. De gedeelde werkplekken maken dat medewerkers zich vanzelf iets inhouden met het neerzetten van persoonlijke memorabilia. En de 6 meter boekenplank waar iedere medewerker recht op heeft, blijkt voor lang niet iedereen voldoende. Het tijdperk waarin onderzoekers massaal al voor negen uur op kantoor zaten en pas ruim na vijf uur vertrokken, lag al enige tijd achter ons, maar vooral de drastisch ingekorte boekenplanken hebben het hybride werken wel een flinke impuls gegeven.

A photograph of a courtyard within a brick building. The courtyard is paved with cobblestones and features a central circular garden bed with a wooden fence. Two wooden walkways with railings bridge the courtyard, one above the other. The building is made of red brick and has large windows with black frames. Bicycles are parked on the right side, and a bike rack is on the left. The sky is clear and blue.

M. de Vrieshof

Moves on: nor all thy Piety nor Wit

GESCHIEDENIS VAN DE OOSTERSE TALEN IN LEIDEN

De studie van Oosterse talen in Leiden kent een lange traditie. Josephus Justus Scaliger (1540-1609) werd in 1593 aangetrokken door de piepjonge universiteit en legde de basis met zijn kennis van onder andere Hebreeuws, Arabisch en Aramees. Niet alleen beheerste hij deze talen behoorlijk, hij had ook een mooie verzameling boeken aangelegd in die niet-westerse talen. Daarmee werd hij niet alleen de grondlegger van de Oosterse talen in Leiden, maar ook van de Oosterse collecties van de Leidse Universiteitsbibliotheek.

Inmiddels is de collectie van boeken in niet-westerse talen heel veel breder en groter dan Scaliger ooit had durven hopen, en geniet die wereldfaam, vooral bepaalde onderdelen ervan. Zo geldt voor Indonesisch dat in Leiden, mede dankzij de aanwezigheid van het Koninklijk Nederlands Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV), de grootste collectie Indonesisch materiaal buiten Indonesië aanwezig is. Door de aanwezigheid van het Rijksmuseum van Oudheden met zijn internationaal gerenommeerde Egyptische en Midden-Oosten collectie, kon ook het Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten (NINO), uitgroeien tot een van de belangrijkste instituten ter wereld in zijn soort. De bijzondere handelsconnectie die Nederland onderhield met Japan (via het eilandje Deshima) was een vruchtbare bodem voor een omvangrijke Japancollectie, waarvan de basis in Leiden werd gelegd door Philipp Franz von Siebold (1796-1866). Ook voor Arabisch, Perzisch, Turks en Hebreeuws geldt dat Leiden zeer unieke stukken bezit.

Kortom, het kleine Leiden is internationaal een grote speler op het gebied van de Oosterse Letteren. De voorwerpen en waardevolle boeken vinden we vooral terug in de universiteitsbibliotheek en de vele musea die Leiden rijk is. Maar de deskundigen die deze rijkdom bestuderen, werken al decennia lang achter de pretenteloze gevels van het Witte Singel-Doelencomplex.

GABRIELLE VAN DEN BERG

De werkkamer van Gabriëlle van den Berg valt direct op door de aanwezigheid van de vele reproducties van Perzische miniaturen. Deze verfijnde kunstvorm bereikte een hoogtepunt tussen de veertiende en zestiende eeuw. Het is de visuele evenknie van haar tekstuele onderzoeksgebied: de Perzische literatuur. Centraal in haar onderzoek staat het Shahnamah, een episch werk dat voor de Perzische cultuur een vergelijkbare betekenis heeft als Shakespeare voor de Engelse of Dante voor de Italiaanse literaire traditie. De geschiedenis van Iran is ongelooflijk lang en ingewikkeld en we kunnen verschillende stadia daarin herkennen, maar ook steeds doorlopende lijnen. Zo spelen de pre-islamitische koningen een belangrijke rol in de post-islamitische literatuur uit het gebied en voor deze pre-islamitische koningen is dan ook een hoofdrol weggelegd in het Shahnamah.

Van den Berg onderzoekt hoe literatuur en geschiedenis in elkaar overlopen. Mythische verhalen bevatten vaak historische elementen en weerspiegelen politieke en culturele ontwikkelingen. Fictie staat niet los van de werkelijkheid, een tekst zoals het Shahnamah was bedoeld voor vermaak, maar het is voor ons ook een historische bron vol inzichten over hoe men dacht en aan welke omgangsvormen men waarde hechtte.

Een ander aspect van Van den Berg's onderzoek is het nuanceren van het beeld van de Mongoolse veroveringen. Vaak horen we het verhaal van de Mongolen die al plunderend van China naar Europa een spoor van dood en verderf achterlieten, om daarna snel weer van het wereldtoneel te verdwijnen. Dat beeld is heel onvolledig. Van den Berg focust zich op de culturele en economische bloei die volgde op de kortstondige verwoestingen en het tolerante kunst- en wetenschapsklimaat dat door de Mongolen tot stand kwam. De bloei van de poëzie en de miniatuurkunst, zijn daar slechts twee voorbeelden van. Ook voerden de Mongolen, vele eeuwen voordat Europa daar rijp voor was, godsdienstvrijheid in. De invloed van de Mongolen was dus in werkelijkheid groot en blijvend van aard, niet alleen in Centraal-Azië, maar ook daarbuiten.

PETRA SIJPESTEIJN

In dit kantoor zijn het de Egyptische filmposters die direct in het oog springen. Wie goed kijkt ziet nog allerlei andere curiosa, zoals de barbiepop met een hoofddoek of de grote ramadan lantaarn. Al deze objecten vertellen wel iets over de enorme voorliefde van Petra Sijpesteijn, professor Arabisch, voor de Arabische wereld in het algemeen en Egypte in het bijzonder, maar weinig over haar daadwerkelijke onderzoek. Dat onderzoek richt zich op de opkomst en verspreiding van de vroege islam. Het bestaande wetenschappelijke beeld over die periode is vooral gebaseerd op de interpretatie van latere Arabische geschiedschrijvers uit de 9e en 10e eeuw. Omdat (westerse) wetenschappers zich focusten op boeken, ontstond het idee dat we geen bronnen hadden uit vroegere periodes. Dat klopt niet. Er zijn wel bronnen, maar dat zijn geen mooie samenhangende en uitgedachte verhalen, maar losse flarden, alledaagse teksten geschreven op papyrus aangevuld door andere bronnen zoals grafstenen, inscripties, munten en amuletten.

Deze bronnen bieden een uniek inkijkje in het dagelijks leven, bestuur en de beleving van religie in de periode kort na de islamitische veroveringen. Ze laten zien hoe verschillende talen en praktijken naast elkaar bestonden en elkaar beïnvloedden. Sijpesteijn benadrukt dat de verspreiding van de islam niet eenvoudig te verklaren is als een proces van brute overheersing, maar eerder als een complex samenspel van sociale, culturele en politieke factoren. Na de komst van de islam, bleef eeuwenlang het christendom numeriek de grootste religie, vooral op het platteland.

In haar meest recente onderzoek bestudeert zij met haar team deze alledaagsheid van de verspreiding en vorming van de islam via het landschap en het gebruik van ruimte. Hoe was het nieuw-gestichte Islamitische Rijk zichtbaar in de omgeving? Met andere woorden: waar en wanneer was het voor een voorbijganger duidelijk dat ze zich in het Islamitische Rijk bevonden? En hoe maakten heersers en inwoners de omgeving deel van het Islamitische Rijk?

KONINGINNEN VAN DE NIJL

Rijksmuseum van Oudheden
LEIDEN

OLAF KAPER

Olaf Kaper is Egyptoloog en dat spreekt natuurlijk direct tot de verbeelding. Toch staan de Indiana Jones-achtige taferelen waar sommige mensen aan denken vrij ver af van de realiteit. Wel is het zo dat in de Egyptologie, archeologie/ opgraven en tekst veel meer hand in hand gaan dan in veel andere disciplines; Kaper is dan ook rechtstreeks betrokken bij opgravingen in Egypte, vooral de opgraving in de Dakhleh Oase. “Tien maanden per jaar met zijn neus in de boeken, twee maanden per jaar met zijn voeten in de modder.”

Het vakgebied van de Egyptologie beslaat zo'n vijfduizend jaar. In die periode zien we meerdere talen langskomen. Iedereen kent natuurlijk de hiëroglfen maar dat is maar een van de beschikbare alfabetten. Een flink deel van de Egyptische teksten is in een ander schriftsysteem opgeschreven, namelijk het demotisch schrift. Het Koptisch is een nog jongere variant van de Egyptische taal en daarvoor wordt een alfabet gebruikt wat dichtbij het Griekse alfabet komt. Op een goed moment deed het Grieks zelf ook zijn intrede als administratieve taal. Waar de Egyptologie begint en eindigt, kan dus eigenlijk niemand concreet vertellen. Kaper houdt zich voornamelijk bezig met de Grieks-Romeinse periode. Zijn onderzoek concentreert zich rond de Egyptische koningen, religieuze iconografie en natuurlijk de objecten en teksten die uit de grond komen tijdens de opgravingen in Dakhleh.

De combinatie van taal en archeologie maakt het vakgebied uitdagend: een egyptoloog moet zowel filoloog als archeoloog zijn. Het begrijpen van teksten vereist kennis van hun fysieke context, en omgekeerd krijgen objecten betekenis door de teksten die ermee samenhangen. Als dan ook blijkt dat het beheersen van één taal en één schrift niet echt voldoende is, dan begint de complexiteit wel een beetje door te dringen.

Hoewel het romantische beeld van opgravingen en ontdekkingen dus een beetje klopt, moet een Egyptoloog vooral ook bereid zijn om heel veel uren het avontuur te zoeken achter een bureau in teksten en boeken.

1784
1785-1787

KONINGINNEN
VAN DE NIJL

Museum van Oudheden
Londen

The House of the Pharaohs
The House of the Pharaohs
The House of the Pharaohs

REMCO BREUKER

Remco Breuker mag zichzelf een bekende Leidenaar noemen sinds zijn portret met dat van 24 andere Leidenaren meer dan levensgroot op het Leidse station verscheen. Deze bekendheid dankt hij aan zijn vele mediaoptredens waarmee hij in Nederland min of meer eigenhandig Korea op de (politieke) kaart heeft gezet. In de publieke beeldvorming associëren mensen hem daarom met modern Korea, maar in werkelijkheid is zijn primaire onderzoeksveld de middeleeuwse geschiedenis van Korea.

Zoals we vaker zullen zien in dit boekje: van de regio experts in Leiden wordt veel gevraagd. Er is maar één hoogleraar Korea studies in Nederland en dus is er niet de luxe om niets te weten over politieke spanningen tussen Noord- en Zuid-Korea of de nieuwste trends in K-pop. De keuze om moderne politieke kwesties te gaan duiden heeft Breuker gemaakt vanuit het idee dat academici ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben. De misstanden in Noord-Korea, het menselijk lijden, maar ook de geo-politieke impact zijn zo groot dat Breuker vindt dat het Nederlandse publiek het recht heeft hier iets van te weten. Omdat er niemand anders was om het uit te leggen, is hij daar toen zelf maar mee begonnen.

Tegelijkertijd blijft zijn hart liggen bij de historische studie van Korea. Middeleeuwse teksten en bronnen vormen nog altijd de kern van zijn wetenschappelijke werk. Hoewel hij wellicht bij de NPO nog niemand heeft kunnen overtuigen van de relevantie van de dertiende-eeuwse Samguk Yusa tekst, de Jurchen of Yi Kyubo's Tonguk Yi Sangguk chip, zijn dat wel de onderwerpen die hem nog steeds het meest na aan het hart liggen.

KATARZYNA CWIERTKA

Katarzyna Cwiertka is hoogleraar Moderne Japan studies. Zij was haar tijd ver vooruit door zich te specialiseren in de geschiedenis van voedsel, lang voordat er op elke straathoek in Nederland een sushi-tentje te vinden was. Haar onderzoek laat zien dat voedsel veel meer is dan voeding: het is een lens waarmee een samenleving begrepen kan worden.

Daarnaast, is de relatie tussen (voedsel)consumptie en afval een belangrijk thema in haar werk. Cwiertka onderzoekt hoe Japan omgaat met (voedsel)verpakkingen, logistiek en recycling. Deze ogenschijnlijk alledaagse kwesties blijken nauw verbonden met bredere maatschappelijke vraagstukken en opvattingen, zoals duurzaamheid, economische structuren en sociale normen.

Voedsel en afval raken vrijwel alle aspecten van het leven: van productie en distributie tot consumptie en verwerking. Door deze keten in zijn geheel te bestuderen, biedt Cwiertka inzicht in de Japanse cultuur. Zo zijn voedselverpakkingen soms ware kunstwerkjes en worden afgedankte verpakkingen op hun beurt soms weer gerecycled tot kunst.

In haar meest recente (populair-wetenschappelijke) boek *Sushi eet je met je handen* (geschreven samen met Anoma van der Veere), kan de lezer zelf ontdekken hoe je de Japanse cultuur kunt doorgronden door te kijken naar wat er op je bord ligt.

ELENA PASKALEVA

Elena Paskaleva richt zich op de studie van materiële cultuur en erfgoed. Materiële cultuur is een breed begrip en omvat eigenlijk alle fysieke objecten die mensen maken en die uitdrukking geven aan hun cultuur. Voorbeelden zijn sieraden, kleding, tapijten, maar ook (grote) gebouwen zoals huizen, kerken, moskeeën, scholen, rechtbanken etc. en natuurlijk allerlei gebruiksvoorwerpen zoals potten en pannen. Het bestuderen van dit soort objecten en hoe ze in relatie staan tot elkaar geeft veel inzicht in de geschiedenis.

Paskaleva's onderzoek richt zich onder meer op Centraal-Azië en het Midden-Oosten, met speciale aandacht voor Oezbekistan en in recente jaren Palestijns erfgoed, vooral omdat dit ernstig onder druk staat en de beschrijving ervan daarmee urgent is. Materiële cultuur biedt een uniek perspectief, omdat het vaak informatie bevat die ontbreekt in geschreven bronnen. Waar historische teksten meestal afkomstig zijn van (mannelijke) elites, kunnen objecten juist inzicht geven in het dagelijks leven van bredere bevolkingsgroepen, zoals in het leven van vrouwen.

Elena onderzoekt ook hoe erfgoed wordt beschermd, gerestaureerd of zelfs vernietigd. Kortom, objecten zijn niet statisch, ze veranderen van vorm, functie of betekenis. Daarmee raakt haar werk aan kwesties van macht en identiteit. Het verdwijnen van materiële cultuur betekent vaak ook het verdwijnen van verhalen en geschiedenis, soms is dit een natuurlijk proces, maar in andere gevallen gaat het over het moedwillig uitgummen van stukjes geschiedenis.

Haar benadering maakt duidelijk dat objecten meer zijn dan decoratie of gebruiksvoorwerpen; ze zijn dragers van betekenis en herinnering. Door deze objecten te bestuderen en te beschrijven, reconstrueert zij verhalen die anders verloren zouden gaan.

TSOLIN NALBANTIAN

Tsolin Nalbantian is een historicus en een activist. Wellicht zijn het haar eigen Armeense en Arabische wortels die bij haar ooit het vlammetje van interesse ontstaken naar de vraag hoe verschillende mensen in het Midden-Oosten samenleefden en het hun thuis noemden. Vandaar ging zij breder kijken naar een scala aan minderheden in het Midden-Oosten. Wat was de positie van o.a. christelijke minderheden door de eeuwen heen? Hoe veranderde hun positie onder invloed van koloniale structuren? Wat betekende bijvoorbeeld de grote volksverhuizingen die opgezet werden door de Fransen in delen van de Levant om christelijke meerderheden te creëren op bepaalde plekken? Het onderzoek van Nalbantian bevindt zich op het snijvlak van geschiedenis, antropologie en de studie naar identiteit en migratie. Al deze kwesties zijn nog steeds actueel in het Midden-Oosten.

Wat Nalbantian onderscheidt, is haar expliciete betrokkenheid. Zij vindt het niet alleen haar rol om de maatschappij te onderzoeken, maar ook om zich maatschappelijk uit te spreken over de misstanden die zij daarin tegenkomt; kortom, zij wil niet alleen beschrijven wat zij ziet gebeuren, ze wil er ook urgentie aan verbinden.

Haar werk is daardoor niet alleen analytisch, maar ook normatief. Het stelt vragen over de rol van de onderzoeker en de relatie tussen wetenschap en samenleving. Ze wil studenten opleiden tot kritische burgers die onrecht herkennen als ze ermee geconfronteerd worden. Nalbantian vertegenwoordigt daarmee een generatie wetenschappers die hun expertise inzetten om maatschappelijke discussies te voeden en te verdiepen. Al ruim voor 7 oktober (2023) was zij daarmee een van de belangrijke proteststemmen tegen de apartheid en onderdrukking van Palestijnen in Israël/Palestina.

CEASE FIRE

CAROLINE WAERZEGGERS

Caroline Waerzeggers is hoogleraar Assyriologie en gespecialiseerd in kleitabletten uit het oude Mesopotamië. Deze tabletten, beschreven met spijkerschrift, vormen de oudste geschreven bronnen ter wereld en beslaan zo'n 3000 duizend jaar aan geschiedenis.

We zeggen expres niet 'het' spijkerschrift, want de inkepingen die op kleitabletten gemaakt werden en die lijken op kleine spijkertjes, hebben grote ontwikkelingen doorgemaakt in de 3000 jaar dat zij in gebruik waren. Niet alleen verschillende eeuwen, maar ook verschillende regio's en verschillende volken/ culturen zoals de Sumeriërs, Babyloniërs, Assyriërs en Hettieten, hadden eigen varianten van spijkerschrift.

Alleen in het NINO in Leiden liggen al zo'n 3000 kleitabletten opgeslagen, waarvan de oudste zo'n 4000 jaar oud zijn. Het totale aanbod wereldwijd is enorm en beslaat vele eeuwen en vele onderwerpen, variërend van handelsovereenkomsten tot brieven en zelfs literatuur en poëzie, zoals het epos van Gilgamesh. Toch is er in heel Nederland maar één hoogleraar Assyriologie, ondanks de grote variatie binnen het onderzoeksveld. Het laat wel een beetje de uitdaging zien; Waerzeggers' werk vereist een uitzonderlijk brede kennisbasis.

De moderne Assyriologie combineert traditionele filologische vaardigheden met moderne technieken om bronnen te analyseren. Daarbij speelt ook het materiële aspect van de tabletten een rol, bijvoorbeeld bij het dateren of verifiëren van authenticiteit.

Een bijzonder element in Waerzeggers' werk is het ontcijferen van nog ongeopende kleitabletten. Sommige 'brieven op klei' zitten namelijk in 'enveloppen van klei'; enveloppen die 3000 jaar lang gesloten zijn gebleven, brieven die nooit gelezen zijn en die geduldig in een paar saai ogende Leidse gebouwen liggen te wachten om ontcijferd te worden. Met moderne scantechnieken kunnen we nu bij de tekst zonder de enveloppe te hoeven breken.

1999

中国新诗年鉴

主编/杨克

广州出版社

中国现代名诗三百首

水
江
选

二十世纪诗选

九十年代

中国当代文化名流

风中站立

大家文豪出版社

中国新诗年鉴

主编/杨克

广州出版社

高
洪
选

中国第4代诗人诗选

中国文联出版社

20世纪末中国文学作品选

诗歌卷

曹文轩主编

北京大学出版社

红衛兵詩選

中国書店

詩
湖
2000

符以諾 桑漁編

香港銀河出版社

70后诗人诗选

编

海风出版社

中国九十年代

自由诗篇

MAGHIEL VAN CREVEL

Maghiel van Crevel is hoogleraar Chinese taal en literatuur en richt zich in het bijzonder op Chinese poëzie. In Nederland denken we dan al gauw aan keurige gedrukte boekjes met gedichten erin waarvan elk woord afgewogen is en – mede door de gedrukte vorm – ook definitief.

In grote delen van de wereld, zo ook in China, is poëzie iets wat leeft en stroomt in gemeenschappen. Het zijn woorden en herinneringen die overgedragen worden van generatie op generatie. Deze vorm van poëzie is niet te koop in boekenwinkels, ze is al helemaal niet bedoeld voor een selecte elite; het is het collectieve geheugen van een gemeenschap, een oeuvre wat leeft in het hoofd van de mensen en daar generatie na generatie een nieuwe vorm krijgt gebaseerd op de oude. Om deze poëzie en de leefwijze die erbij hoort te begrijpen en te 'vangen' verdwijnt Maghiel soms maanden van de radar op veldwerk. Taal en culturele antropologie liggen hier in elkaars verlengde. Alleen wie de taal uitstekend beheerst, kan begrijpen hoe geluk, verdriet, trauma, voorspoed zoals die door de eeuwen een bepaalde gemeenschap gevormd hebben, terug te vinden zijn in haar poëzie.

Van Crevel's onderzoek benadrukt dat literatuur niet losstaat van het dagelijks leven; poëzie niet als elitaire uitingsvorm, maar als immaterieel bezit van het volk. De wens om met doordachte woorden uitdrukking te geven aan gevoelens en de dingen die je overkomen, is universeel. Poëzie is vermaak, identiteit, geschiedenis, een uitlaatklep in goede tijden en een en houvast in slechte tijden.

LÉON BUSKENS

Léon Buskens beschouwt zichzelf in de eerste plaats als antropoloog. Voor hem is Arabisch een middel om met mensen te spreken en geschreven bronnen te lezen. Hij probeert te begrijpen wat mensen met hun opvattingen over islam en hun cultuur in het dagelijks leven doen en hoe hun levens deel zijn van grotere historische processen, zoals de vorming van centraal bestuurd staten en nationale identiteiten.

Vanaf de jaren tachtig heeft hij zich beziggehouden met de manier waarop islamitisch recht vorm krijgt in familiebetrekkingen, vooral in Marokko, en later ook in Indonesië. Die vraag is ook van belang voor de rechtspraak in Nederland, waar betrokken partijen soms een beroep doen op islamitisch recht, of zich daar juist tegen afzetten.

In de loop van de tijd is Buskens zich meer op de geschiedenis van het Marokkaanse rechtsbestel en de bijbehorende instituties gaan richten. Hoe ontwikkelt het recht zich? Hoe speelt de islam daar een rol in? Is er nog plaats voor lokale gewoonten? Welke sporen van koloniaal bestuur zijn er? Hoe spelen internationale rechtsnormen een rol?

Als directeur van het Nederlands Instituut in Marokko (NIMAR) woont Buskens het grootste deel van het jaar in Marokko. Rabat is voor boekenliefhebbers een echte snoepwinkel, zoals goed te zien is aan de verzamelingen in zijn kantoor. De afgelopen veertig jaar bleven de boeken sneller binnenkomen dan dat Buskens ze kon lezen. Dat heeft ertoe geleid dat zich in dit kleine Leidse kantoor een rijke bibliotheek bevindt over Marokkaans recht. Het zou zomaar een van de meest uitzonderlijke verzamelingen voor dit specialisme in heel Europa kunnen zijn...

Small rectangular plaque or sign on the wall, possibly containing text or a logo.

Small rectangular plaque or sign on the wall, possibly containing text or a logo.

PETER WEBB

Peter Webb richt zich op Arabische poëzie en literatuur, met bijzondere aandacht voor pre-islamitische poëzie. In pre-islamitische poëzie vinden we de vroegste vormen van het ons bekende Arabisch terug, en vanuit cultureel en taalkundig perspectief probeert Peter met behulp van die vroege poëzie te begrijpen hoe het Arabisch vorm kreeg en hoe de snelle opmars van de islam een rol speelde in de verspreiding van de taal. Voor dat onderzoek is ook de middeleeuwse Arabische poëzie en literatuur van belang. De Arabische middeleeuwen hebben ongelooflijke hoeveelheden geschreven teksten voortgebracht en er is nog veel onontgonnen terrein.

Sommige manuscripten zijn al wel zorgvuldig onderzocht en daar zijn edities uitgekomen: gedrukte versies van teksten die in manuscriptvorm overgeleverd zijn. De wetenschappelijke standaard is een kritische editie. Dat betekent een editie waarbij de onderzoeker alle manuscripten die overgebleven zijn van een bepaalde tekst naast elkaar bestudeert en door middel van commentaren laat zien waar de verschillen of onzekerheden zitten. Kritische edities zijn vaak lijvige werken van meerdere banden. Het zijn dat soort edities die in deze werkkamer de planken zo mooi versieren. Veel mensen associëren zulke sierlijke banden wellicht met religieuze piëteit. Niets is minder waar: schunnige poëzie was een van de favoriete genres van de middeleeuwse elite. In deze kamer vinden we het allemaal: teksten die overlopen van zedigheid naast sprookjes of verhandelingen over schurken en dames van lichte zeden, Arabisch in al zijn facetten.

NAWOORD

Wie, zoals ik, al een tijdje rondloopt in en om het LIAS (Leiden Institute for Area Studies), raakt gewend aan het idee dat je in een kamer kunt zitten met vijf of zes mensen die samen moeiteloos twintig talen beheersen. En daar begint het pas, want diezelfde mensen hebben naast een enorme talenkennis vaak ook nog verstand van literatuur, taalkunde, geschiedenis, rechten, politiek of antropologie. Dat is soms intimiderend, maar het went ook, zodanig zelfs dat we ook weleens vergeten hoe bijzonder deze vakgebieden en deze combinatie van wetenschappers eigenlijk is. Het was daarom leuk om met de fotografen van het LAFV door het gebouw te lopen. Zij lieten mij de werkplekken opnieuw bekijken, met frisse ogen en een hernieuwde waardering.

Dit project was ook een oefening in nederigheid: ik mag mij best wat meer verdiepen in de vakgebieden van collega's. Als Arabist kan ik het riedeltje waarin ik het verschil uitleg tussen geschreven en gesproken Arabisch, of hoe Arabisch, Perzisch en Turks volstrekt andere talen zijn, wel dromen, toch kwam ik bedrogen uit waar het andere vakgebieden betrof. Ik wist wel dat er binnen de Egyptologie ook verschillende talen waren, maar welke ook alweer? En hoe zat het met de schriftsoorten?

Japans, Chinees en Koreaans waren nog spannender. Ik haak snel af als ik in kaart moet brengen hoe die drie talen historisch verbonden zijn of zich taalkundig tot elkaar verhouden. En het was ook goed om het besef tot me te laten doordringen dat er drieduizend jaar aan geschiedenis vastgelegd is in verschillende vormen van spijkerschrift, drieduizend jaar!! Kortom, het project laat goed zien dat het belangrijk is dat we juist de dingen die binnen ons vakgebied(je) vanzelfsprekend lijken, blijven herhalen en zo anderen mee kunnen nemen in de verwondering over deze culturele rijkdom.

Het project bracht voor mij op een positieve manier in herinnering dat het LIAS een plek is waar wetenschappers met veel talent en vooral ook een groot doorzettingsvermogen rondlopen. Toch staan deze vakgebieden al jaren onder druk, omdat het soms lastig kan zijn om dit soort kennis in termen van economisch belang uit te drukken. Ik wil me geen wereld voorstellen waarin straks niemand meer een klei-tablet kan duiden, waarin geen opgravingen gedaan worden in Egypte of waarin middeleeuwse manuscripten alleen nog maar als decoratie dienen. Het 'rariteitenkabinet LIAS' is inderdaad geen rechtstreeks verdienmodel; het is wel een ode aan menselijke verworvenheid en ik hoop dat daar altijd oog voor blijft...als een boom die mag blijven groeien met de rijke Leidse geschiedenis op de achtergrond.

Birte Kristiansen

COLOFON

Titel: Waar wetenschap woont. Werkkamers van Leidse wetenschappers gespecialiseerd in niet-westerse talen en culturen.

Uitgave: Samenwerking tussen LAFV (Leidse Amateur Fotografen Vereniging) en LIAS (Leiden Institute for Area Studies).

Teksten: Birte Kristiansen.

Foto's: Peter Groenewegen, Kuno Jansen, Mevon de Jong, Kees de Jong, Roos Koole en Marcel Schikhof.

Omslagfoto's: Mevon de Jong.

Vormgeving en Opmaak: Birte Kristiansen.

Boekproductie: Offsetdrukkerij Nautilus.

Initiatief en realisatie: Kuno Jansen, Birte Kristiansen en Petra Sijpesteijn.

Copyright: non-commercial Open Access. De foto's, teksten en beschikbare pdf mogen voor niet-commerciële doeleinden hergebruikt worden.

DEZE UITGAVE KON TOT STAND KOMEN DANKZIJ STICHTING OOSTERS INSTITUUT.

In 2024 moesten alle kantoren in het Leidse universiteitsgebouw Matthias de Vrieshof leeg voor de verhuizing naar een nieuw opgeleverd gebouw, Herta Mohr. Niet alle boeken en objecten die in de loop der jaren verzameld waren konden mee, want in de nieuwe kantoren was aanzienlijk minder (plank)ruimte. De fotografen van de LAFV (Leidse Amateur Fotografen Vereniging), mochten de verhuizing vastleggen en daarmee de herinneringen aan een kantoorcultuur die op het punt stond te verdwijnen. In dit boekje zijn foto's verzameld die de kantoren op die manier tonen als kantoor, thuis, rariteitenkabinet en verzamelplaats van paperassen.